

LUDWIG VON MISES

EKONOMİK POLİTİKA

BUGÜNE VE YARINA DAİR DÜŞÜNCELER

LIBERTE

Ekonomik Politika

Bugüne ve Yarına Dair Düşünceler

Ludwig von Mises

Çeviren: **Hasan Yücel Başdemir**

ISBN: 978-605-9823-18-0

Liberte Yayınları® / 207

1. Baskı: Eylül 2017

© 2017, Liberte Yayınları®

© 2010, Liberty Fund, Inc.®

Kitabın tercümesi Liberty Fund, Inc. tarafından alınan izin ile basılmıştır. Kitap *Economic Policy* © adıyla yayınlanan 1979 tarihli aslı esas alınarak © 1995, 2010 editoryal ilaveleriyle Liberty Fund, Inc İngilizce baskısından tercüme edilmiştir. Tüm hakları saklıdır.

This translation is reproduced with permission from Liberty Fund, Inc. It is translated from the English version of *Economic Policy* © 1979 by Liberty Fund, Inc.; editorial additions © 1995, 2010, by Liberty Fund, Inc. All rights reserved.

Yayıma Hazırlayan: **Emre Turku**

İç Tasarım: **Liberte Yayınları**

Kapak Tasarımı: **Mesut Koçak**

Baskı: **Tarcan Matbaası**

Adres: İvedik Cad. Mercan 2 Plaza, No: 417, Yenimahalle, Ankara

Telefon: (312) 384 34 35-36 | Faks: (312) 384 34 37 | Sertifika No: 25744

LiBeRtE
yayıngrubu

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | Faks: (312) 230 80 03

E-mail: info@liberte.com.tr | Web: www.liberte.com.tr | Sertifika No: 16438

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

Ludwig von Mises

Mises, demiryolu mühendisi bir babanın oğlu olarak 29 Eylül 1881'de Lemberg, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda (şimdi Ukrayna sınırları içindedir) doğmuştur.

19 yaşında Viyana Üniversitesinde hukuk ve idari bilimler eğitimine başlayan Mises, Carl Grünberg ile idari bilimler tarihi üzerine çalışırken 1903'te Carl Menger'in *İktisadın Prensipleri* kitabını okumasıyla tarihçi bakış açısından kurtularak ekonomi üzerine odaklanmaya başlamıştır. 1906'da doktorasını alarak finansal yönetici olarak kamuda çalışmaya başlamış, sonrasında bürokrasinin işleyişinden rahatsızlık duyarak bir hukuk firmasında stajyer olarak 2 yıl çalışmıştır. Bu sırada Avrupa İktisat Okulu'nda ekonomi dersleri vermeye başlamış, böylelikle Carl Menger'in temelini attığı Avusturya Okulu'nun Eugen von Böhm-Bawerk geleneğinden ikinci kuşağını Hans Mayer ve Joseph Alois Schumpeter ile birlikte oluşturmuştur. Daha sonra 25 yıl çalışacağı Viyana Ticaret Odası'nda işe başlamış, 1934-1940 döneminde Nazilerden kaçmak için Viyana'dan ayrılarak Cenova Üniversitesinde ders vermeye başlamış ancak baskıların artmasıyla 1940'ta ABD'ye göç etmiştir. 1945'te New York Üniversitesinde konuk öğretim üyesi olmuş ve 1969'a kadar burada çalışmalarına devam etmiştir. Bu dönemde verdiği seminerlerle Murray Rothbard, Hans Sennholz, George Reisman, Ralph Raico, Leonard Liggio ve Israel Kirzner gibi liberteryen aydınların yetişmesine katkıda bulunmuştur.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 9

ÖNSÖZ 15

BİRİNCİ BÖLÜM

KAPİTALİZM 19

Kapitalizmin Başlangıcı.....20

Şirketler Müşterilere Hizmet Eder.....22

Kapitalizm Hayat Standartlarını Yükseltir.....24

Kapitalist, İşçilerin Menfaatini Savunur.....28

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYALİZM 33

Toplumda Özgürlük.....34

Müşteriler Patrondur.....36

Statü Toplumu.....38

Toplumsal Değişkenlik.....41

Devlet Planlaması.....43

Ekonomik Hesaplama.....47

“Sovyet Tecrübesi”.....49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÜDAHALECİLİK 53

Devlet Tarafından İşletilen İşletmeler.....54

Müdahalecilik Nedir?.....	55
Fiyat Kontrolleri Niçin Başarısızlıkla Sonuçlanır?.....	58
Savaş Zamanı Müdahaleler.....	62
Kira Kontrolü.....	65
Bir Orta Yol Var mıdır?.....	66

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ENFLASYON 71

Para Basma.....	72
Adım Adım Fiyat Artışı.....	74
Devlet Vergi Yerine Enflasyonu Tercih Eder.....	77
Enflasyonun Devamı Mümkün Değildir.....	78
Altın Standardı.....	80
Enflasyon ve Ücret/Maaş Oranları.....	82
Ücretler ve “Tam İstihdam”.....	86

BEŞİNCİ BÖLÜM

YABANCI YATIRIM 89

Daha İyi Araçlar Üretimi Artırır.....	90
İngiliz Yabancı Yatırımları.....	92
Yabancı Yatırımlara Düşmanlık.....	95
Devletlerin Tasarrufları Engellemesi.....	98
Gelişmekte Olan Ülkeler Sermayeye İhtiyaç Duyar.....	100
Sermaye Göçü Ücretleri Artırır.....	103

ALTINCI BÖLÜM

POLİTİKALAR VE DÜŞÜNCELER 107

Ekonomik Düşünceler ve Siyaset.....	108
Baskı Grubu Politikaları.....	110
Müdahalecilik ve Kişisel Menfaatler.....	114
Enflasyon ve Müdahalecilik Roma Medeniyetini Yıktı...115	
Kötü Fikirleri Sadece İyi Fikirler Yok Edebilir.....	118

Giriş

BUGÜNÜN VE YARININ İDEAL EKONOMİK POLİTİKALARI çok basittir. Hükümetin, idaresi altındaki insanların hayatlarını ve mülkiyetlerini iç ve dış saldırılara karşı koruması ve savunması, ortaya çıkan kargaşaları yatıştırması ve diğer taraftan hayatlarında amaç ve gayelerinin peşine düşen insanları özgür bırakması gerekir. Yaşamış olduğumuz müdahaleci çağda bu, radikal bir düşüncedir. Bugünün hükümetleri çoğu zaman üretimi düzenlemek ve kontrol etmek ister; bazı mal ve hizmetlerin fiyatlarını artırmak, bazılarınıninkini de düşürmek ister; ücretleri sabitlemek ister; bazı meslekleri özendirirken bazılarını da gözden düşürmek ister; ihracat ve ithalatı teşvik etmeye veya engellemeye çalışır; hasta ve yaşlı insanlara bakmak ister; savurganlığı desteklemek ister vs.

İdeal bir hükümet, insanlarla uğraşmak yerine bireylere, üreticilere, tüccarlara, işçilere, müteşebbislere, kolluk güçlerine ve tüketicilere barış içinde amaçlarının peşinden gitmelerini sağlayacak koşulları oluşturmak için çalışmalıdır. Eğer hükümetler daha fazlasını değil de bunu yaparlarsa insanlar kendi başlarına hükümetin muhtemel üretiminden çok daha fazlasını üretebile-

ceklerdir. Bu, Profesör Ludwig von Mises'in bu küçük eserindeki mesajının özüdür.

Profesör Mises (1881-1973), yirminci yüzyılın önde gelen ekonomistlerinden biriydi. O, *Human Action, Socialism, Theory and History* ve daha bir düzine büyük teorik kitabın yazarı idi. Bununla birlikte onun 1959 yılında Arjantin'de yapmış olduğu bu konuşmalar iş adamları, profesörler, öğretmenler ve öğrenciler için uygun yani teknik olmayan terimler içeriyordu. O teoriyi sade örneklerle anlatır. O tarihin basit gerçeklerini ekonomik ilkelere dayanarak açıklar. O kapitalizmin Avrupa'nın hiyerarşik feodal düzenini nasıl yıktığını anlatır ve farklı yönetim biçimlerinin politik sonuçlarını ele alır. O, sosyalizmin ve refah devletinin başarısızlığını analiz eder; tüketicilere ve çalışanlara, kapitalizm altında kendi kaderlerini belirlemeye özgür olduklarında neler başarabileceklerini gösterir.

Hükümet, aynı şekilde davranan başka insanların eşit özgürlüklerini ihlal etmedikleri sürece istedikleri gibi davranan bireylerin haklarını koruduğunda bireyler, doğal olarak yapmaya devam ettikleri şeyleri yapacaklar; çalışacaklar, işbirliğine girecekler ve birbirleri ile ticaret yapacaklardır. Bu durumda onlar tutumlu olmaya, sermaye biriktirmeye, yenilik yapmaya, deney yapmaya, fırsatları değerlendirmeye ve üretmeye istekli olacaklardır. Kapitalizm, bu şartlar altında gelişecektir. On sekizinci ve on dokuzuncu yüzyılın olağanüstü ekonomik gelişmeleri ve Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı sonrası "ekonomik mucizesi", Profesör Mises'in kapitalizm açıklamasındaki gibiydi:

Ekonomik politikalarda mucizeler yoktur. Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'ndaki yenilgisinden ve tahribatından sonra yeniden iyileşmesini anlatan Alman ekonomik mucizesi adı altında birçok yazı ve söyleşi okunmuşsunuzdur. Fakat bu, mucize değildi. Bu, tüm yönleriyle olmasa da, serbest piyasa ekonomisi ilkelerinin ve kapitalizmin yöntemlerinin uygulanmasıydı. Her ne kadar ekonomik iyileşmenin bir mucizeden kaynaklanmadı-

ęi konusunda ısrarcı olmam gerekse de her ülke, aynı ekonomik iyileşme “mucizesini” yaşayabilir; o, güçlü ekonomik politikaların benimsenmesi sonucu ortaya çıkar.

Böylece biz, bireylerin kendi şahsî amaçlarının peşinden gitmelerine ve komşularıyla barış içinde yaşamalarına imkân sağlayan şartları oluşturacak en iyi ekonomik politikanın devleti sınırlandırmak olduğunu anlıyoruz. Devletin sorumluluğu, sadece hayatı ve mülkiyeti korumak, insanların mutluluklarını yaşamalarına, işbirliği imkânlarına ve birbirleriyle ticaret yapmalarına müsaade etmektir. Bu şekilde devlet, kapitalizmin ilerlemesine imkân tanıyan ekonomik çevreyi oluşturur:

Kapitalizmin gelişmesi, herkesin müşteriye daha iyi ve/veya daha ucuz bir şekilde hizmet verme hakkına sahip olmasına bağlıdır. Bu yöntem ve bu ilke, nispi olarak kısa zamanda bütün dünyayı değiştirmiştir. Bu, dünya nüfusunda da görülmemiş bir artışı sağlamıştır.

Devlet, tarihin birçok döneminde, özellikle Hitler Almanya-sı’nda, Stalin’in Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birlięi’nde ve Perón Arjantini’nde olduğu gibi bundan daha fazlasını yapma gücünü ve otoritesini üstlenir ve bu güç ve otoriteyi kötüye kullanırsa kapitalist sisteme engel olur ve insan özgürlüğüne zarar verir.

1946’da başkan seçilen diktatör Juan Perón, Mises’in 1959’da Arjantin’i ziyaret ettiği sırada sürgündeydi; 1955’te ülkeden sürülmüştü. Eşi Eva, daha önce 1952’de ölmüştü. Perón, ülke dışında olmasına rağmen onu destekleyen oldukça fazla insan vardı ve onun hâlâ göz ardı edilemeyecek bir gücü vardı. 1973’te Arjantin’e dönmüş ve tekrar başkan seçilmişti. Bundan sonra başkan yardımcısı olan yeni eşi Ísabelita ile birlikte ölünceye kadar on ay daha ülkeyi yönetti. Daha sonra idareyi eline alan ve yolsuzlukla suçlanıncaya kadar ülkeyi yöneten dul eşi Ísabelita, 1976’da ülkeden kovulmuştu. Bundan sonra Arjantin’de birçok başkan oldu ve ülkenin ekonomik durumunu düzeltme yönünde çaba

gösterdiler. Hayat ve mülkiyet daha büyük saygı görmeye başladı; bazı millileştirilmiş endüstriler, özel kişilere satılmaya başlandı ve enflasyon da düşmeye başladı.

Şu anda yapılanlar, Mises'in düşüncelerine uygun bir başlangıçtır. Tabii ki onlar daha ayrıntılı bir şekilde *Human Action*'da ve diğer akademik çalışmalarda ele alındı. Bu nedenle bu düşünceyle yeni tanışanların *Bürokrasi* ve *Anti-Kapitalist Zihniyet* gibi Mises'in daha basit kitapları ile başlaması iyi olacaktır. Bu alt yapıyla okuyucular, serbest piyasa ilkeleri ve Mises'in temel kitaplarında ortaya koyduğu Avusturya İktisat Okulu'nun temel teorilerini anlamının kolay olduğunu görecektir.

Bettina Bien Greaves
Şubat 1995

Mises'in Başlıca Eserleri*

The Theory of Money and Credit (1912)

Nation, State and Economy (1919)

Socialism (1922) Türkçeye çevrildi ve Liberte Yayınları'ndan basıldı.

Liberalism (1927) ilk İngilizce başlık: *The Free and Prosperous Commonwealth*

Critique Interventionism (1929)

Epistemological Problems of Economics (1933)

Nationalökonomie (1940) *Human Action*'ın ilk şekli

Bureaucracy (1944) Türkçeye çevrildi ve Liberte Yayınları'ndan basıldı.

Omnipotent Government (1944) Türkçeye çevrildi ve Liberte Yayınları'ndan basıldı.

Human Action (1949) Türkçeye çevrildi ve Liberte Yayınları'ndan basıldı.

* Parantez içindekiler ilk basım tarihleridir

Planning for Freedom (1952)

The Anti-Capitalistic Mentality (1956) Yusuf Şahin tarafından Türkçeye çevrildi ve Liberte Yayınları'ndan basıldı.

Theory and History (1957)

The Ultimate Foundation of Economic Science (1962)

Ölümünden Sonra Çıkan Yayınlar

Notes and Recollections (1978)

On the Manipulation of Money and Credit (1978)

Economic Policy (1979)

Money, Market and the Market Process (1990)

Economic Freedom and Interventionism (1990)

Interventionism: An Economic Analysis (1998)

Önsöz

Bu kitap, takipçilerinin övgüsüne, muhaliflerinin yergisine mazhar olan (hâlâ da öyledir) yazarın temel pozisyonunu yansıtır. ... Bu altı konferanstan her biri, tek başına bağımsız bir deneme olarak alınabilecekken bu serilerin uyumu, iyi tasarlanmış büyük bir binaya bakıldığında görülen türden estetik bir haz verir.

Fritz Machlup
Princeton, 1979

1 958'İN SONLARINA DOĞRU KOCAM, ARJANTİN'E GELMEK ve bir seri konferans vermek için Doktor Alberto Benegas-Lynch tarafından davet edilmişti. Benim de ona eşlik etmem istendi. Bu kitap, kocamın bu konferanslarda yüzlerce Arjantinli öğrenciye söylediği şeylerden oluşur.

Biz, Arjantin'e Perón'un ülkeyi yaşanması zor bir yer haline getirmesinden birkaç yıl sonra geldik. O, Arjantin ekonomisinin temellerini yıkıcı ve tahrip edici bir yönetim sergilemişti. Takipçileri, ondan geri kalmamıştı. Bu millet, yeni bir düşünceye hazırды ve benim kocam da aynı şekilde onlara bunu vermeye hazırды.

O, konferanslarını Buenos Aires Üniversitesi'nin meşhur konferans salonunda İngilizce olarak verdi. Onun sözleri, iki salonda kulaklıkla dinleyen öğrenciler için anında İspanyolcaya çevrildi.

Ludwig von Mises kapitalizm, sosyalizm, müdahalecilik, komünizm, faşizm, ekonomik politika ve diktatörlüğün tehlikeleri ile ilgili sözünü sakınmadan konuştu. Kocamı dinleyen genç insanlar, piyasa özgürlüğü ve bireysel özgürlükle ilgili fazla şey bilmiyordu. *Ludwig von Mises’li Yıllarım* adlı çalışmamda yazdığım gibi “bu dönemlerde bir kimse kocamın yaptığı gibi komünizme ve faşizme saldırmaya cesaret edebilseydi polis gelir, derhal onu tutuklar ve toplantı da dağıtırdı.”

Dinleyenler, bir pencerenin açılması ve taze havanın hafif bir rüzgârla odaya girmesi gibi tepki gösterdiler. O, notlar olmadan konuşuyordu. Her zamanki gibi onun düşüncelerini küçük kâğıtlara yazılmış birkaç kelimele notlar yönlendiriyordu. O, söylemek istediği şeyleri tam olarak bilir ve mukayeseli basit terimler kullanarak düşüncelerini, kitaplarından haberdar olmayan dinleyicilere anlatmayı başarırdı; bu şekilde dinleyenler, onun söylediklerini tam olarak anlayabilirlerdi.

Konferanslar banda kaydedilmişti ve bantlar, daha sonra kocamın ölümünden sonra kâğıtlar arasında bulduğum bir İspanyol mütercimim el yazısı ile yazıya geçirilmişti. Bu nüshayı okurken Arjantinlilerin kocamın sözlerine gösterdikleri tepkilerine duyduğum tuhaf hevesi canlı bir şekilde hatırladım. Ve Güney Amerika’da sıradan dinleyicilere hitap eden bu konferanslar, ekonomist olmayan biri olarak bana Ludwig von Mises’in daha teorik yazılarından çok daha fazla anlaşılır gelmişti. Onların çok daha değerli materyaller içerdiğini; günümüz ve gelecek için birçok önemli düşünceyi barındırması nedeniyle onların yayınlanması gerektiğini hissettim.

Kocam, konferansları kitap haline getirmek için nüshaları hiç gözden geçirmedeği için bu iş bana kaldı. Cümlelerin anlamlarını bozmamaya, içerikteki hiçbir şeyi değiştirmemeye ve kocamın

okuyucularının aşına oldukları ifadeleri tümüyle korumaya çok özen gösterdim. Benim tek katkım, cümleleri düzenlemek ve irticalen konuşurken kullanmış olduğu bazı önemsiz sözleri çıkarılmaktı. Bu konferansları kitaba dönüştürme çabam başarılı olmuştusa bu, sadece onun sesini ve konuşmasını her cümlede duyduğum içindir. O benim için yaşıyor; çok fazla yönetmenin kötülüğünü ve tehlikesini açıkça göstermesiyle; diktatörlük ve müdahalecilik arasındaki farkları kolay ve anlaşılır bir şekilde ortaya koymuş olmasıyla; önemli tarihi şahsiyetlerle ilgili nükteli konuşmalarıyla; az sözle geçmişi gözümüzde canlandırmadaki başarısıyla yaşıyor.

Bu fırsatı, bana bu işi yaparken yapmış olduğu yardımlarından dolayı iyi arkadaşım George Koether'e teşekkür etmek için kullanmak istiyorum. Yayıncılık tecrübesi ve kocamın teorileri konusundaki kavrayışı, bu kitap için büyük bir katkı idi.

Umut ediyorum ki bu kitap, sadece bilim adamları tarafından değil aynı zamanda kocamın ekonomist olmayan birçok hayranı tarafından da okunacaktır. Yine umut ediyorum ki bu kitap, daha genç dinleyicilere ve özellikle de dünyanın dört bir yanındaki lise ve üniversite öğrencilerine ulaştırılabilecektir.

Margit von Mises
New York
Haziran 1979

BİRİNCİ BÖLÜM

Kapitalizm

INSANLARIN KULLANDIĞI BETİMLEYİCİ TERİMLER, GENELDE oldukça yanıltıcıdır. Örneğin büyük iş adamları ve endüstri yöneticileri ile ilgili konuşurken onlara “çikolata kralı”, “pamuk kralı” veya “otomobil kralı” gibi isimler verilir. Bunlar, bu tür bir terminolojiyi kullananların modern endüstrinin başındakilerle önceki dönemlerdeki feodal krallar, dükler ve efendiler arasında pratikte bir fark görmediklerine işaret eder. Fakat aslında bu fark, çok büyüktür; zira bir çikolata kralı, hiç de hükmeden değil hizmet edendir. O, müşterilerden ve piyasadan bağımsız fethe edilmiş topraklar üzerinde saltanat sürmez. Çikolata kralı, demir kralı, otomobil kralı veya başka bir modern endüstri kralı, işlettiği endüstriye ve hizmet ettiği müşterilere bağlıdır. Bu “kral”, kendisine bağlı olanların yani müşterilerinin iyi hallerini devam ettirmek zorundadır; o, müşterilerine daha iyi hizmet etmez ve bu hizmeti rekabet halinde olduğu diğer rakiplerinden daha ucuza vermezse “krallığını” hemen kaybeder.

Kapitalizmin ortaya çıkmasından iki yüz yıl önce bir adamın sosyal statüsü, hayatının başından sonuna kadar belirlenmiş olurdu; hayatını atalarından miras alır ve bunu asla değiştiremezdi. Eğer fakir doğmuşsa sürekli fakir olarak kalır ve eğer bir zengin olarak doğmuşsa (bir lord veya dük olarak) hayatının geri kalan kısmında da düklüğünü ve mülkiyetini muhafaza ederdi.

İmalata gelince bu günlere kadar gelen süreçte endüstriler, neredeyse yalnızca zenginin yararı için var oldu. İnsanların çoğu (Avrupa nüfusunun yüzde doksanı veya daha fazlası), toprağı işledi ve şehirde işleyen endüstrilerle irtibata girmede. Feodal toplumdaki bu katı sistem, yüzyıllarca Avrupa'nın pek çok yerinde hâkim oldu.

Kapitalizmin Başlangıcı

Buna bağlı olarak tarım nüfusu arttıkça toprakla ilgilenen insanlarda bir fazlalık ortaya çıktı. Miras topraktan ve terekelerden mahrum kalan nüfustaki bu fazla miktar nedeniyle yapacak fazla bir şey yoktu ve onların işleyen endüstrilerde çalışmaları da mümkün değildi; kentlerin kralları onlara geçit vermedi. Bu "dışlanmış/fazlalık" insanların (outcasts) sayısı giderek arttı ve hiç kimse onlarla ne yapacağını bilemedi. Onlar, kelimenin tam anlamıyla, sadece devletin çalışma evinde veya fakir evinde barınabilecek dışlanmış/fazlalık "proletaryalardı". Avrupa'nın bazı yerlerinde, özellikle Hollanda ve İngiltere'de, on dokuzuncu yüzyılda sayıları o kadar artmıştı ki mevcut sosyal sistemin korunması konusunda gerçek bir tehdit haline gelmişlerdi.

Bugün Hindistan'daki ve diğer gelişmekte olan ülkelerdeki benzer durumları ele alırken bunu unutmamız gerekir; on sekizinci yüzyıl İngilteresi'nde şartlar çok kötüydü. Bu dönemde İngiltere'de altı veya yedi milyon insan vardı; fakat bu altı, yedi milyon insanın bir milyondan fazlası, muhtemelen iki milyonu,

mevcut sosyal sistem için hazır olmayan, fakir ve dışlanmış/fazlalık insanlardı. Bu, on sekizinci yüzyıl İngiltere'sinin büyük sorunlarından biriydi.

Diğer büyük sorun, hammadde eksikliğiydi. Britanya, çok ciddi bir şekilde kendisine şu soruyu sormalıydı: Ormanlarımız, endüstrimizin ve evlerimizin inşası için ihtiyaç duyduğumuz keresteyi bize veremediği zaman gelecekte yapacağımız şey nedir? Yönetici sınıf nedeniyle bu, ümitsiz bir durumdu. Devlet adamları ne yapacaklarını bilemedi ve yönetici üst sınıfın şartları nasıl düzelteceğine dair hiç bir düşüncesi yoktu.

Bu ciddi sosyal durum, modern kapitalizmin başlangıcı oldu. Bu dışlanmış/fazlalık ve fakir insanlar arasında bir şeyler üretebilecek küçük imalathaneler açmak için başkalarını organize etmeye çalışan bazı insanlar vardı. Bu bir yenilikti. Bu yenilikçiler, sadece üst sınıftakiler için uygun olan pahalı mallar üretmedi; herkesin ihtiyaçlarını karşılayacak daha ucuz ürünler ürettiler. Ve bu, günümüzde de devam eden kapitalizmin kökeni oldu. Bu, kapitalist endüstrinin temel ilkesi olan *seri üretimin başlangıcıydı*. Eskiden beri kentlerde yaşayan zengin insanlara hizmet eden endüstriler, sadece üst sınıfın taleplerini karşılıyorken yeni kapitalist endüstriler, genel nüfusun alabileceği şeyleri üretmeye başladılar. Bu, kitlelerin ihtiyaçlarını karşılayacak seri üretimdi.

Bu, günümüzde hayli gelişmiş bir seri üretim sistemi olan ve tüm gelişmiş ülkelerde var olan kapitalizmin temel ilkesidir: Sözde solcular tarafından en aşırı hücumların hedefi olan büyük şirketler, genelde kitlelerin isteklerini karşılayacak mallar üretir. Sadece zenginler için lüks mallar üreten imalathaneler, büyük şirketlerin seviyesine asla erişemez. Aynı zamanda günümüzde büyük fabrikalarda çalışanlarla bu fabrikalarda imal edilen ürünlerin

ana müşterileri aynı insanlardır. Bu, kapitalist üretim ilkeleri ile önceki çağların feodal ilkeleri arasındaki temel farklılıktır.

Şirketler Müşterilere Hizmet Eder

İnsanlar, büyük şirketlerin ürünlerini üretenlerle tüketenler arasında bir fark olduğunu düşündüklerinde fena halde hataya düşerler. Büyük amerikan mağazalarında siz sürekli “Müşteri daima haklıdır.” sloganını duyarsınız. Müşterilerle mağazada satılan şeyleri fabrikada üretenler aynı kişilerdir. Büyük şirketin gücünün çok fazla olduğunu düşünenler de yanılmaktadır; çünkü büyük şirketler de tamamen ürünlerini satın alan kimselerin yardım ve himayesine muhtaçtır: En büyük müteşebbis bile müşterilerini kaybettiğinde gücünü ve etkisini de kaybeder.

Elli, altmış yıl önce neredeyse tüm kapitalist ülkelerde tren yolu şirketlerinin oldukça büyük ve güçlü olduğu söylenirdi; onlar teldi; onlarla rekabet etmek imkânsızdı. Taşımacılık alanında kapitalizmin rekabeti ortadan kaldırdığı için zaten kendi kendisini yok edecek bir seviyeye ulaştığı iddia ediliyordu. İnsanların gözden kaçırdığı şey, demir yollarının gücünün insanlara diğer taşımacılık yöntemlerinden daha iyi hizmet etme kabiliyetine bağlı olduğu gerçeği idi. Tabi ki eski hat, mevcut ihtiyacı karşılamaya yeterli olduğu için eski demir yollarına paralel başka demir yolları inşa ederek bu büyük demir yolları ile rekabete girmek, tuhaf/saçma görülebilir. Fakat çok yakın zamanda başka rakipler çıktı. Rekabet özgürlüğü, sadece bir başka kimsenin yapmış olduğu şeyi aynen taklit veya kopya ederek yapmak değildir. Basın özgürlüğü, başkasının yazmış olduğu şeyi kopyalama hakkına sahip olmak ve böylece bu diğer kişinin kendi çabasıyla elde ettiği şeylerden kaynaklanan başarıyı kendi üzerine almak değildir. Bununla kastedilen, farklı şeyler yazma hakkına sahip olmanızdır. Örneğin, demir yol-

ları ile ilgili rekabet özgürlüğü, demir yollarına meydan okuyacak ve bir şey icat etmekte, bir şey yapmakta özgür olmanız demektir.

Birleşik devletlerde otobüs, otomobil, kamyon ve uçakların demir yollarına rakip olması, demiryollarının gerilemesine ve yolcu taşımacılığında neredeyse yok olmasına neden oldu.

Kapitalizmin gelişmesi, herkesin müşteriye daha iyi ve/veya daha ucuz hizmet sağlama hakkına sahip olmasına dayanır. Bu yöntem ve ilke, tamamen olmasa bile çok kısa bir zaman içinde bütün dünyayı değiştirdi ve dünya nüfusunda görülmemiş bir artış sağladı.

On sekizinci yüzyıl İngilteresi'nde toprak, sadece çok düşük bir hayat standardı olan altı milyon insanı geçindirebilirdi. Günümüzde kırk milyondan fazla insan, on sekizinci yüzyıl boyunca hayattan memnun zenginden bile çok daha yüksek hayat standardına sahiptir. Büyük bir gücü, kuvveti ve enerjisi olmayan İngiltere, bunları uzak durabileceği siyasî ve askeri "macera"larla ziyan etmiş olmasaydı bugünün İngiltere'sindeki hayat standardı, muhtemelen daha yüksek olabilirdi.

Bunlar, kapitalizmle ilgili gerçeklerdir. Bu yüzden bir İngiliz veya dünyanın herhangi bir ülkesinde yaşayan bir insan, bu konuyla ilgili olarak günümüzde arkadaşlarına kapitalizme karşı olduğunu söylese ona cevap vermek için harika bir yol vardır: "Biliyorsunuz ki bu gezegenin nüfusu, günümüzde kapitalizmin ortaya çıktığı dönemlerden on kat daha fazladır. Biliyorsunuz ki günümüzdeki tüm insanlar, kapitalist dönemden önce atalarının sahip olduğundan daha yüksek bir hayat standardına sahiptir. Fakat kapitalizmin olmaması durumunda siz şu anda yaşayan on kişiden biri olacağınızı nasıl bilebilirsiniz? Bugün sadece sizin yaşıyor olmanız gerçeği, hayatınızın çok değerli olduğunu düşünseniz de düşünmeseniz de kapitalizmin başarılı olduğunu kanıtıdır."

Tüm yararlarına rağmen kapitalizm, şiddetli hücum ve eleştirilere maruz kalmaktadır. Bizim bu antipatinin kökenini anlamamız gerekir. Kapitalizm düşmanlığının kendi kendilerine kitleler ve işçiler arasında *değil* İngiltere ve Kıta Avrupası'nın toprak sahipleri, soyluları ve seçkinleri arasında ortaya çıktığı bir gerçektir. Onlar, kapitalizmi kendilerine çok iyi gelen bir şey olmadığı için itham ederler: On dokuzuncu yüzyılın başlarında endüstri işçilerine daha fazla ücretler ödenmesi, toprak sahiplerini *tarım* işçilerine daha yüksek ücretler ödemeye zorladı. Aristokrasi, işçi kesiminin hayat standardını eleştirerek bu endüstrilere hücum etti.

Kapitalizm Hayat Standartlarını Yükseltir

Tabi ki bize göre işçilerin hayat standartları son derece düşüktü; kapitalizmin ilk dönemlerinde şartlar oldukça vahimdi fakat yeni gelişen kapitalist endüstriler, işçilere zarar verdiği için değildi. Fabrikalarda ücretli olarak çalışmakta olan insanlar, zaten hemen hemen ikinci sınıf insan seviyesinde olmaktadır.

Kadın ve çocukların fabrikalarda çalıştığı, bu kadın ve çocukların fabrikalarda çalışmadan önce hoşnut şartlar altında yaşadıkları konusunda, yüzlerce kez tekrarlanan meşhur eski hikâyeye, tarihin en büyük yalanlarından biridir. Fabrikada çalışan annelerin pişirecekleri hiçbir şey yoktu; onlar fabrikalara gitmek için evlerini ve mutfaklarını terk etmiyorlardı. Onlar, mutfakları olmadığı için fabrikalara gidiyorlardı ve mutfakları olsa bile orada pişirecekleri yiyecekleri yoktu. Çocuklar da rahat kreşlerden gelmiyordu. Onlar, aç kalıyorlar ve ölüyorlardı. İlk dönem kapitalizmin sözde tarifi imkânsız dehşeti ile ilgili tüm konuşmalar, tek bir istatistikle çürütülebilir: İngiliz kapitalizminin geliştiği, İngiltere'de Sanayi Devrimi olarak isimlendirilen dönemde, 1760'dan 1830'a kadar olan dönem içinde İngiltere'nin nüfusu tam olarak ikiye katlanmıştır.